

FORMAREA ORIENTĂRIILOR VALORICE LA FACULTATEA DE LIMBI ȘI LITERATURI STRĂINE

Irina GÎNCU

Catedra Limbi Germanice

The purpose of this article is to give a survey of teaching values at the Department of foreign languages. There are shown the reasons why many teachers do not teach values and there are proposed several strategies for teaching values. The development of cultural understanding while teaching a foreign language may serve as a background for successful language learning.

Formarea atitudinilor și învățarea valorilor reprezintă un proces complicat și de durată. Problema constă în specificul situației care nu ne permite să observăm și să influențăm direct comportamentele. O activitate afectivă nu se poate defini printr-o trăsătură observabilă ca în cazul cunoștințelor, iar atitudinile nu pot fi formate și încorporate direct și imediat. Acest demers complicat cuprinde mai multe niveluri care se manifestă prin: formarea unor convingeri, aplicarea lor, combinarea și ierarhizarea valorilor și convingerilor, rezolvarea de conflicte. Când valorile sunt în conflict, studenții trebuie să fie conștienți de existența lor și să știe să le rezolve în mod satisfăcător. Educația pentru și prin valori este facilitată de prezența unor relații permissive, promovarea unui discurs echilibrat obiectiv, fără severitate sau sentimentalism exagerat. Este necesar ca studentul să conștientizeze că în comportamentul său pătrund decizii valorice care nu au un caracter stabil, iar orice acceptare a unei valori trebuie precedată de o trăire a ei, adică de o experiență valorică. Aceste experiențe valorice, cu un caracter stabil, sunt o sarcină de vârf a profesorului, mai ales a celui de limbi străine.

Studierea limbii străine este un proces evolutiv absolut nou pentru student. Limba străină oferă profesorului modalități imense de a lărgi orizontul valorilor studenților prin multiple metode și tehnici, prin vocabularul nou și necunoscut, dar foarte atrăgător, prin valorile unui popor. Din păcate, astăzi procesul de studiere a limbilor străine devine unul pur informațional, mecanic, gramatical. În primul rând, acest studiu necesită foarte mult timp pe care profesorii nicidecum nu-l pot găsi, cauza fiind programele supraîncărcate. Noi, profesorii, adeseori ne mulțumim cu faptul că o vom face mai târziu, după studierea materialului lexical sau gramatical. În al doilea rând, profesorii nu prea promovează valori pentru că nu sunt documentați în această privință. Aici rolul profesorului este nu numai de a spune niște simple informații axiologice, ci de a ajuta studentul să obțină acele îndemănări care i-ar ajuta să descopere elementele axiologice de sine stătător. Un alt motiv de neglijare a valorilor este momentul atitudinilor studenților – ceva foarte imprevizibil, iar uneori și neplăcut. Studenții, cu timpul, înțeleg că modul de gândire, de reacție, de comportament se datorează, în primul rând, sistemului axiologic al culturii lui naționale. Cultura altei țări nu trebuie studiată prin prisma propriei culturi, de aceea unii studenți câteodată reacționează negativ, considerând unele lucruri foarte stranii. Unii studenți cred sincer că pentru a vorbi o limbă străină este destul să înlocuiești cuvintele din limba maternă cu cele străine, folosind aceleași construcții sintactice și gramaticale. Pentru a accepta o cultură străină, este absolut necesar a conștientiza pe deplin cultura proprie națională pentru a evita sentimentul de pierdere a identității. Diferențele sociale și culturale își au logica și sensul lor, deoarece diferite limbi poartă diferite valori, iar compararea valorilor trebuie numaidecât evitată. În acest context, apare întrebarea: care trebuie să fie registrul valorilor antrenat în acest context? Galloway (1985) [1, p.360] propune câteva metode de predare a valorilor:

1. Metoda Frankenstein: de toate câte puțin.
2. Metoda 4-F: folclor, festival, povești, alimentație (folklore, festival, fairy, food).
3. Metoda turistică: identificarea monumentelor, râurilor, orașelor.
4. Metoda „apropo”: selectări din diferite domenii pentru a accentua deosebirile cele mai evidente.

În scopul difuzării eficiente a valorilor în spațiul universitar, Brooks [2, p.361] introduce termenul „cultură”, subînțelegând muzica, literatura, arta și valorile unui popor. În acest context, se integrează atât modelele de comportament personal, cât și punctele de tangență dintre societate și individ. Pornind de la problematica realizării valorilor la facultate, Scelye (1984) [3, p.362] propune următoarele obiective în cadrul predării limbilor străine:

1. **Semnificația comportamentului.** E necesar ca studentul să înțeleagă comportamentul omenesc, deoarece omul folosește toate opțiunile oferite de societate pentru a-și satisface nevoile psihologice și fiziologice.

2. **Interacțiunea dintre variabilele sociale și de limbă.** Studentul realizează că variabilele sociale ca vârsta, sexul, clasa socială, locul de trai afectează mediul în care oamenii vorbesc și acționează.

3. **Aspectul cultural al cuvintelor și frazelor.** Studentul este conștient că imaginile simbolice dintr-o limbă străină se asociază uneori cu cele mai simple fraze și cuvinte native.

4. **Emiterea judecăților de apreciere a societății.** Studentul trebuie să fie angajat în judecăți despre valoarea statului și a societății, limba căruia o studiază.

5. **Cercetarea unei culturi străine.** E necesar ca studentul să conștientizeze și să-și dezvolte capacitățile pentru a găsi și a sustrage informația necesară din bibliotecă, mass-media sau din experiența personală în ceea ce privește valorile altei culturi.

6. **Atitudini față de alte culturi.** Studentul demonstrează o curiozitate intelectuală și o simpatie față de poporul a cărui limbă o studiază.

În această etapă, trebuie să recunoaștem că formarea orientărilor valorice în predarea limbilor străine este un proces de lungă durată și necesită expunerea diferitelor subiecte și teme din sistemul de valori studiat. Nu putem să ne centrăm doar pe arta populară și să neglijăm arta clasică, așa cum nu putem să studiem opera lui Shakespeare când vorbim de literatura engleză. O greșeală tipică este stereotipizarea care constă în exagerarea unui aspect axiologic studiat. Studiarea unei culturi străine necesită capacitatea de a distinge tipuri (trăsături comune) și stereotipuri (imagini fixe). Spre exemplu, tema „Drepturile femeilor în SUA” este o temă despre care putem vorbi nu numai din punct de vedere feminist.

Metoda cea mai larg răspândită, folosită de profesori, este prelegerea universitară, unde se transmit cunoștințe elaborate în mod descriptiv, enciclopedist. Această metodă se centrează mai mult pe activitatea profesorului, iar studentul ascultă adesea prin simpla luare de notițe. Putem spune cu certitudine că formarea orientărilor valorice nu este prea reușită. Adeseori însă, prin nota de convingere și subtextul ei emoțional, prelegerea facilitează înțelegerea și acceptarea unor norme, a unor valori moral-civice. Expunerea centrată pe un număr bine selectat de problemele majore în cuprinsul lecțiilor oferă profesorului posibilitatea aprofundării, care transmite studentului un mesaj cognitiv dens. Strategia de formare a valorilor, în acest context, poate fi efectivă dacă profesorii sunt atenți: să vorbească laconic, să folosească mijloace audiovizuale, să axeze pe anumite aspecte axiologice, în dependență de subiectul expunerii.

În acest context, deosebit de eficiente sunt:

1. **Întâlnirile cu persoane remarcabile străine.** Străinii devin o sursă de informație proaspătă atât culturală, cât și lingvistică. Aceste persoane pot fi invitate la lecție pentru a angaja o discuție pe o temă specifică ce ține de obiectivele propuse. În atare caz, profesorul trebuie să ia anumite măsuri preventive, pentru a facilita discuția cu străinii:

- documentarea studenților în tematica studiată;
- cunoașterea spațiului geografic studiat și orientarea pe harta geografică;
- întrebările pregătite trebuie să fie concise, corecte și tactice;
- orientarea studenților spre discuții și dialoguri, și nu spre o simplă ascultare.

Următorul pas ar fi ca studenții să scrie o scrisoare de mulțumire oaspetelui, unde fiecare își va expune impresia, opinia, adică își va crea niște atitudini despre anumite valori.

2. **Mijloacele audiovizuale.**

O metodă eficientă întru formarea unor atitudini o constituie filmele video documentare. Studiind o temă nouă, spre exemplu Londra, profesorul inițiază o discuție despre oraș, istoria sa, monumente, muzee. Studenții își dezvoltă cunoștințele prin activitatea de brainstorming. Profesorul completează sau comentează documentar cunoștințele despre orașul Londra. Filmul va conține date importante, noțiuni, elemente de istorie, cultură sau arhitectură. Studenții își fac notițe după care îndeplinesc cerințele profesorului:

1. **Răspundeți la următoarele întrebări:**

- Descrieți femeile din Londra utilizând trei adjective.
- Dintre activitățile londonezilor, pe care o preferați cel mai mult?
- Vi s-au schimbat opiniile despre Londra după cele vizionate? În ce mod?

2. **Angajați o discuție privind momente specifice, locuitori, străzi, clădiri, obiceiuri.**

3. **Cercetarea mijloacelor mass-media și angajarea unor discuții asupra problemelor tineretului, educației, probleme de ordin sociocultural.** Astfel studenții definesc niște convingeri, conștientizează valorile umane ale unui popor, își dezvoltă competențele de descriere, analiză, sinteză și evaluare, adică își vor forma niște atitudini.

4. Metoda asimilării (Scelye, 1984) [4, p.369] este foarte mult apreciată de psihologi. Ea constă în selecția unei valori noi și neobișnuite pentru student și crearea unei probleme sau a situațiilor de conflict. Sursa conflictuală este lipsa cunoștințelor culturale și ca rezultat neînțelegerea la nivel de comunicare. Etapele acestei metode ar fi:

a) Are loc un incident care demonstrează neînțelegerea dintre două persoane, în cazul nostru poate fi o întâmplare la Londra, unde un polițist încearcă să-i explice unui șofer (un turist) că a încălcat regulamentul circulației rutiere. Turistul este sigur că nu a făcut nici o încălcare. Discuția lor poate fi prezentată ca dialog sau într-o formă narativă.

b) Studenților li se oferă 3-4 variante posibile ale sursei conflictului sub forma alegerii multiple: șoferul a depășit viteza, nu s-a oprit la semafor, a circulat pe dreapta, nu a permis trecerea pasagerilor.

c) Fiecare grup de studenți își face alegerea și comentează răspunsurile. Profesorul stimulează o discuție sau o dezbateră până ce se ajunge la varianta corectă. Deci, aici evaluăm mediul sociocultural al unei țări străine, formăm capacitatea de comunicare verbală, însușim prevenirea conflictelor prin cultivarea comportamentelor corecte.

5. Studiarea folclorului și mai ales a proverbelor – un fond de valori foarte bogat. Proverbele pot fi clasificate, astfel încât conținutul lor să reflecte niște valori asemănătoare cu limba vorbită de studenți. Aceste proverbe se pot compara nu numai pentru a găsi valorile tangențiale, dar și pentru a evita o interpretare greșită a lor. O altă temă de discuție poate fi și gradul de echivalență a proverbelor în două limbi.

6. Studiarea umorului unui popor, pentru a evita o experiență de izolare și înstrăinare la nivel de neînțelegere. Umorul trezește emoții pozitive și deci are un efect enorm asupra capacităților omului. Profesorii asigură studenții cu materiale umoristice autentice, se lucrează cu jocuri de cuvinte, desene animate și ghicitori, toate acestea având scopul să susțină și să încurajeze elementul umorului în studierea limbilor străine.

7. Studiarea obiectelor decorative necunoscute este destinată pentru a ajuta studenții să găsească semnificația culturală a unor obiecte necunoscute dintr-o cultură străină. Scopul activității este de formula niște descrieri sau ipoteze despre funcția obiectului necunoscut. Profesorul aduce obiectul sau imaginea, iar studenții lucrează în grup și discută pe seama acestui obiect, luând în considerație următoarele momente:

- calitățile fizice;
- efectuarea manuală sau instrumentală;
- scopul și funcția sa socioculturală;
- menirea sa decorativă sau practică.

Studenții apreciază în ce măsură competențele lor culturale le-au permis să intuiască rolul și semnificația acestui obiect.

8. Dezbateră. Studenții expun, explică, analizează, compară, resping, acceptă idei sau soluții, formulează ipoteze și iau decizii. Astfel se cultivă inițiativa, spiritul critic, obiectivitatea, modestia, franchețea, calmul, respectul reciproc.

9. Explicația morală, convorbirea etică, exemplul personal.

Pornind de la ideea că formarea atitudinilor și învățarea valorilor reprezintă un demers complicat și de durată, ajungem la concluzia că conștiința morală înseamnă cunoașterea valorilor, care apoi se cer a fi integrate în comportamentul persoanei. Noi, profesorii, trebuie să realizăm difuzarea valorilor pe următoarele direcții: cunoașterea valorilor, purificarea lor, trezirea sentimentului obligației, cultivarea voinței și crearea obișnuinței de acțiune în conformitate cu valorile alese. De aceea, pe lângă valoarea lor utilitară, limbile străine contribuie în mare parte la conștientizarea multidimensionalității cultivatoare a limbii înconjurătoare, fapt ce permite să se evite prejudeciile xenofobe, să se autoaprecieze obiectiv în raport cu alte persoane, să-și lărgescă perspectivele de orientare pragmatică. Drept consecință va spori și rolul deosebit al profesorului; el este persoana care va lua decizii juste referitor la alegerea sistemului de valori, la metodele de predare și evaluare folosite în raport cu ritmul propriu de dezvoltare a fiecărui student.

Referințe:

1. Hadley Alice Omaggio. Teaching Language in context. - Boston: MS, Heinle&Heinle, 1993.
2. Ibidem.
3. Ibidem.
4. Ibidem.

Prezentat la 31.10.2008